

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԻՆ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1951

≡ ՕԳՈՍՏՈՍ ≡

ԹԻՒ 8

ՎԵՅ. ԱՊՏԱԼԼԱՅ ԻՊՆ ԷԼ ՀԻԻՍԷՅՆ

ԹԱԳԱԻՈՐ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՀԱՇԻՄԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ

Խորունկ բեկումով եւ ամենադառն յուզումով լեցունցաւ Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնն ու Յորդանանի Հայութիւնը, երբ վերահասու եղաւ, 20 Յուլիս Ուրբաթ կէսօրին, Սողոմոնեան Տաճարի մէջ գործուած մեծ այն ոճիրին, որով ամենուն սիրելի Վեհապետը՝ ԱՊՏԱԼԼԱՅ ԹԱԳԱԻՈՐ ԻՊՆ ԷԼ ՀԻԻՍԷՅՆ՝ իր աղօթքի պահուն դիտապաստ կ'իյնար ոճրագործ զնդակէ մը:

Զաւակն էր ան Արաբ ըմբոստութեան ղեկավար եւ Արաբ Թագաւորութիւններու եւ Արաբ Զարթօնքի հիմնադիր Հիւսէյն Թագաւորին, ծնած 1882-ին Մէքքէի մէջ, Ապաաիլա ազնուական տոհմէն որ կը համարուի Մարգարէին շառաւիղը: Զորս տարեկանին կը կորսնցնէ ան իր մայրը:

Իր նախնական ուսումը (Գուրանի ընթերցում) կը ստանայ Շէյխ Ալի Մանսուրի մօտ ու ապա ութ տարեկանին՝ իր Ալի եւ Ֆէյսալ եղբայրներուն հետ՝ կը ղրկուի Պոլիս,

հոն ստանալու իր բարձրագույն կրթութիւնը: 1909-ին աւարտելով ուսման շրջանը, կը վերադառնայ Հիճազ եւ ապա դարձեալ Պոլիս իրրեւ անդամ Երեսփոխանական Ժողովոյ:

Համաշխարհային առաջին պատերազմին հետ ծայր կուտան նաեւ արաբական ըմբոստութիւնները Մէքքէի եւ իր շրջակայքին մէջ, թրքական լուծէն չարաչար ճնշուած արաբ ժողովուրդը ոտքի կը կանգնի ունենալու համար իր ինքնավար կառավարութիւնը: Այդ օրերուն Թայիֆի (Հիճազ) ճակատը կը դրուի Ապտալլայի հրամանատարութեան տակ: Իր զօրախումբը կ'արձանագրէ փայլուն յաջողութիւններ:

1916-ին Ապտալլայի հայրը Հիւսէյն, Հիճազի թագաւոր հռչակուելէ վերջ, Ապտալլային կը յանձնէ Արեւելեան Արաբ Բանակի հրամանատարութիւնը, որուն պատերազմական յաջողութիւնները ուշադրութեան առարկայ կը դառնան Դաշնակից Ուժերուն: Իսկ Սուրիոյ ֆրանսական գրաւման պատճառով, երբ կը հեռանայ Ֆէյսալ իր զանէն, արաբական ինքնավարութեան կողմնակից տարրը դիմում կը ներկայացնէ Հիւսէյն թագաւորին Ֆէյսալի յաջորդ մը նշանակելու համար, ու Ապտալլային կը վստահուի Սուրիոյ թագաւորութեան աթոռը, սակայն զանազան քաղաքական դարձուածքներով կարելի չլլար իրեն Սուրիոյ թագաւորութիւնը ու 1920-ին կ'անցնի Մասն (Անդր-Յորդանան):

1921 Մարտի 2-ին կը մտնէ Ամման, երկիրը վերջնականապէս կը մաքրէ իր թըշնամիներէն — թրքական կառավարութեան յետին մնացորդներէն: 1921 Ապրիլին կը կազմէ Անդր-Յորդանանի կառավարութիւնը: 1923 ին Անդր-Յորդանան կը հռչակուի անկախ եւ Ապտալլան պաշտօնապէս կը նշանակուի էմիր Անդր-Յորդանանի:

1946-ին, Անկիւ-Յորդանանեան դաշնագրով Ապտալլան կը հռչակուի թագաւոր Անդր-Յորդանանի Հաշիմական իշխանութեան: 1948 ին երբ ՄԱԿ-ի Պաղեստինի բաժանման ծրագրով Հրեաներ տէր կանգնած իրենց մասին կը ներխուժէին դէպի արաբական հողեր՝ Ապտալլան թագաւորի բանակը անցնելով արաբական Պաղեստին կը կասեցնէ հրէական ներխուժումը, ու կը գրաւէ մնացեալ արաբական մասը որ 24 Ապրիլ 1950-ին պաշտօնապէս կցուելով Անդր-Յորդանանի, կը հռչակուի Յորդանանի Հաշիմական Թագաւորութիւնը:

Հանգուցեալ Ապտալլան թագաւոր եղած է հմուտ զինուորական, հեռատես, դիւանագէտ, պերճախօս հոնետոր ու հեղինակաւոր գրագէտ, յատկութիւններ՝ որոնց կուգային միանալ, իր նկարագրին միւս կողմը՝ իրրեւ բարի, առաքինի հեզահամբոյր ու աստուածասէր անձնաւորութիւն եւ հայրենասէր: Իր անձը մանաւանդ Ս. Երկրի Հայ Ժողովուրդին համար ունեցաւ բացառիկ նշանակութիւն, որովհետեւ հանգուցեալ վեհապետը ցոյց տուաւ խորունկ եւ անկեղծ հայասիրութիւն, Անդր-Յորդանանեան էմիրութեան իր օրերուն եւ թէ մանաւանդ իրրեւ թագաւոր երուսաղէմի, եւ բովանդակ Յորդանանի: Իրմով վերջ գտան 1948-ի երուսաղէմեան տագնապի օրերը, որուն մէջ շատ ապահովաբար ծանրագոյն վնասը պիտի ըլլար Ս. Յակոբեանց մեր փառապանծ մայրավանքինը, նկատի առած կրակի այն գիծը ուր կը գտնուէր մայրավանքը այդ օրերուն: Վեհափառ Ապտալլան թագաւոր եղած էր մօտիկ բարեկամը մեր երջանկայիշատակ պատրիարքներուն:

Երուսաղէմ քաղաքին համար մասնաւորապէս ան ներկայացաւ իրրեւ վարչագէտ — վերին հսկող: Իր օրով ոչ միայն իր բնականոն վիճակը գտաւ Ս. Քաղաքին աւերուած վարչական-կառավարական-մերենան, այլ մանաւանդ բոլոր բրիտանական վանքերն ու Սրբատեղիները ունեցան բարւոյր եւ անխռով ընթացք, որովհետեւ վեհափառ թագաւորը իմաստուն կարգադրութեամբ մը զիտցաւ իր տնօրինութեանց հիմք ունենալ Status-Quo-ն, իրրեւ միակ դարման ամէն տեսակ անպատեհութեանց:

Խորունկ է մեր ցաւն ու մօրմօրը այս շատ մեծ կորուստին համար, կ'աղօթենք որ Ամենակալ Տէրը շնորհէ հանգիստ վեհապետի բարի հոգիին, ու մխիթարէ արքայական տան վշտացեալ անդամները, ու մանաւանդ իր փոխարէն յարուցանէ նոր ու արժանաւոր յաջորդը Հաշիմական արքայական աթոռին, որ զիտնայ հանգուցեալ վեհապետին բարի օրինակով հովուել իր ժողովուրդը, արդարութեամբ եւ ուղղութեամբ: